

one ispunjavaju te preduvjetima njihove održivosti. Prikazani su rezultati ranijeg istraživanja o mogućnostima razvoja zaklada lokalnih zajednica te je na kraju dat prijedlog programa za njihov daljnji razvoj.

Konferencija je pružila mogućnost praktičarima da na predavanjima i radionicama saznaju više o mogućnostima i prednostima kombinirane socijalne politike. Ne manje bitno, istraživači su kroz diskusiju sa sudionicima dobili zasigurno vrijedne informacije o kapacitetima i poteškoćama u provođenju kombinirane socijalne politike s kojima oni u radu svoje organizacije raspoložu i na koje nailaze. Sudionici konferencije izrazili su interes za nadolazeće aktivnosti unutar projekta te se očekuje uspješan nastavak suradnje.

Jelena Matančević

II. SIMPOZIJ MEDICINSKIH SESTARA O PALIJATIVNOJ SKRBI

Rijeka, 22.-23. studenog 2007.

U organizaciji Doma zdravlja Primorsko-goranske županije, Medicinskog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, Hrvatskog društva za hospicij/palijativnu skrb te Hrvatske udruge prijatelja hospicija održan je od 22. do 23. studenog 2007. u Rijeci u hotelu »Jadran« II. simpozij medicinskih sestara o palijativnoj skrbi s međunarodnim sudjelovanjem. Prvi takvog naziva održan je 2006. godine u Zagrebu.

Simpozij predstavlja dvostruku važnost za zdravstveni sustav i socijalnu skrb kako grada Rijeke, Primorsko-goranske županije, tako i cijele Hrvatske. Prvenstvena važnost odnosi se na sustav profesio-

nalizacije sestrinstva sustavom edukacije, profesionalnog usavršavanja i monopola na stručnu ekspertizu, a sekundarno u smislu posvete pozornosti nepravedno zanemaranom problemu moderne medicine – palijativnoj medicini. Istovremeno, korak je to bliže u realizaciji Zakona o zdravstvenoj zaštiti Republike Hrvatske iz 2003. godine u kojem stoji da svaki Dom zdravlja mora osigurati na svom području palijativnu skrb bolesnika (*Narodne novine*, br.121, čl.69) što do danas, četiri godine kasnije, nije realizirano.

Palijativnu skrb najbolje precizira definicija objavljena 2002. od strane Svjetske zdravstvene organizacije: »palijativna skrb je pristup kojim se bolesnicima suočenim sa smrtonosnom bolešću i njihovim obiteljima unapređuje kvaliteta života. Čini to sprečavanjem i olakšavanjem simptoma sredstvima ranog otkrivanja, procjene i liječenja boli, te olakšavanjem ostalih psihičkih, psihosocijalnih i duhovnih problema«¹. Mjesto gdje se pruža takva vrsta skrbi moderna je zdravstvena ustanova nazvana hospicij.

Palijativna medicina mnogo je šira i dublja od obične simptomatologije. Termin implicira holistički pristup bolesniku, što podrazumijeva ne samo fizičku dimenziju, nego i psihološku, društvenu i duhovnu zaokupljenost. Dostupnost palijativne skrbi mora se osnivati na potrebama i ne treba je ograničavati na tip bolesti, geografsku lokaciju ili socio-ekonomski status onoga koji takvu skrb treba.

Koliko je neupitna i neizbježna potreba za palijativnom skrbi danas, najbolje možemo pratiti kroz neke od preporuka formuliranih u aktu donesenom u studenom 2003. kao »Preporuke Povjerenstva ministara država članica Vijeća Europe o organizaciji palijativne skrbi«: »Palijativna

¹ Posjećeno 6. prosinca 2007. na mrežnoj stranici Svjetske zdravstvene organizacije: <http://search.who.int/palliative>

skrb je integralni dio zdravstvenog sustava i neotuđivi element građanskog prava na zdravstvenu skrb i zato je odgovornost vlade jamčiti učiniti palijativnu skrb pristupačnom svakome tko je treba².

Upravo je održani događaj dao svoj obol u integriranju palijativne skrbi u zdravstveni sustav Republike Hrvatske. Teme izlaganja simpozija bile su podijeljene u četiri velike tematske cjeline: Intersektorski i interdisciplinarni pristup palijativnoj skrbi, Zdravstvena njega i dokumentacija, Komunikacija i interdisciplinarnе vještine, te Etički problemi u palijativnoj skrbi.

Prvi je dan u sklopu »Intersektorskog i interdisciplinarnog pristupa palijativnoj skrbi« izloženo devet predavanja. Morana Brkljačić svojim je izlaganjem »Palijativna skrb – odgovornost države, obveza zdravstvenih djelatnika, potreba svih nas« ukazala na saznanje s kojim modelima hospicijskog pokreta danas raspolaže Republika Hrvatska, te u kojim smo njegovim segmentima insuficijentni. Gošće iz Bosne i Hercegovine, iz Univerzitetskog kliničkog centra Tuzla Šefika Delagić, Safija Kalajlić, Ajša Hodžić i Jasmina Mehanović naglasile su važnost i ulogu interdisciplinarnog tima palijativne skrbi za terminalno oboljelog. Matija Rimac iz Hrvatsko društva za hospicij i palijativnu skrb detaljno je opisala ulogu, važnost i sastav interdisciplinarnog tima palijativne skrbi. Potom je uslijedilo predavanje gosta predavača iz Rumunjske, diplomirane kliničke sestre iz palijativne skrbi Nicolette Mitrea, koje je dalo detaljan uvid u povijest razvoja palijativne skrbi i hospicijskog pokreta u Rumunjskoj uz prezentiranje načina rada u hospiciju »Casa Speranei« Brasov, ukazavši pritom na sve oblike i metode provedbe kućne hospicijske skrbi u domovima terminalno oboljelih

pacijenata. Završetak izlaganja bio je u znaku ohrabrenja za prve hrvatske korake u palijativi. S temom »Multidisciplinarni pristup bolesniku i obitelji u palijativnoj skrbi« Marija Dorić, Julijana Franinović Marković i Vesna Minić iz Pule prezentirale su svoja iskustva kroz slučaj kojem je pristupio palijativni tim u spomenutom sastavu. Ivanka Kotnik iz Hrvatskog društva za hospicij i palijativnu skrb, u svojem je izlaganju približila sudionicima skupa organizaciju hospicijskih kućnih posjeta u Zagrebu naglasivši kako su kućne hospicijske posjete jedini oblik hospicijske djelatnosti u Zagrebu. Nataša Mrakovčić, glavna medicinska sestra Doma zdravlja PGŽ prezentirala je rad patronažnih sestara podsjećajući kako su upravo medicinske sestre kao polivalentne zdravstvene djelatnice, članice interdisciplinarnog tima, inkorporirane u svim oblicima zdravstvene njege kako za terminalno oboljelog pacijenta, tako i za njegovu obitelj. Julijana Franinović Marković, Irena Grahovac, Milka Radetićchio i Danica Kuzmanović, prezentirale su organizaciju palijativne skrbi u Puli.

Druga tematska cjelina naziva »Zdravstvena njega i dokumentacija« započela je predavanjem Ingrid Redžepi, Jagode Dabo i Helene Smokrović, o ulozi medicinske sestre u radu s terminalnim bolesnicima u ustanovama za zdravstvenu njegu u kući ukazavši na važnost dolaska medicinske sestre u dom bolesnika u trenutku umiranja osiguravajući time dostojanstvenu smrt u krugu obitelji bolesnika. Tematski sličnu prezentaciju izložila je Magda Brložnik iz Slovenije, Celje. Snježana Jurčić s Odjela za hematologiju Klinike za internu medicinu KBC-a Rijeka, prikazala je uloge medicinskih sestara usmjerene na intervencije u zdravstvenoj njezi umirućeg kroz sustav

² Povjerenstvo ministara Vijeća Europe (2004). Preporuka Rec 24 Povjerenstva ministara Vijeća Europe državama članicama o organizaciji palijativne skrbi. Zagreb: Hrvatsko društvo za hospicij/palijativnu skrb, HLZ.

ublažavanja i kontrolu boli, rano uočavanje komplikacija i njihovo ublažavanje te pomoć obitelji u prihvaćanju i razumijevanju bolesti ukazavši na velik problem nedostatka institucija palijativne skrbi. Edukativno, i medicinskim sestrama izrazito svrshodno, predavanje održala je gošća iz Tuzle, Safija Kalajlić, objašnjavajući proces zdravstvene njege kao sustav međusobno povezanih i zavisnih koraka u rješavanju zdravstvenih problema bolesnika baziran na timskom radu i praćenju kvalitete njege koja prolazi kroz četiri faze: procjenu, planiranje, implementaciju i evaluaciju.

Nakon opće-teoretskog, uslijedio je niz od tri strukovna predavanja usmjerena na neke od segmenata skrbi za terminalno oboljele. Niz je započeo izlaganjem Tomislava De Botha, Janka Hančevića i Cvijete Mitić iz poliklinike »Simbex« izlaganjem »Kateter, kada i koliko« kojim su odgovorili na nekolicinu pitanja urološkog dijela skrbi. Vlasta Jerković iz KBC-a Rijeka opisala je negu umirućeg pacijenta, dok je Mirela Žigolić-Blažević iz Doma zdravlja Zagreb-Zapad izlagala na temu oralne higijene u krajnjem stadiju bolesti. Pauze između jutarnjeg i poslijepodnevnog dijela predavanja iskorištene su za radionice. Prva radionica organizirana od strane farmaceutske kuće »Stoma medical« pod vodstvom Adriane Čajka Dvoničić odnosila se na prevenciju i liječenje dekubitusa, dok je druga bila posvećena antisepticima kroz izlaganje Željke Žagrović, predstavnice ekskluzivnog zastupnika »Antiseptica«.

Drugi se dan simpozija sastojao od dvije tematske cjeline: »Komunikacija i interdisciplinarnе vještine« te »Etički problemi u palijativnoj skrbi«. Prva cjelina predvođena izlaganjem Vesne Sertić iz Opće bolnice »Tomislav Bardek« u Koprivnici, odnosila se proces komunikacije u planiranju otpusta palijativnih pacijenata s ciljem naglaska važnosti kvalitetne pripreme pacijenta i obitelji za planirani otpust te istovremeno

za unapređenje kliničke prakse. Snježana Starčević i Davorka Švegar iz Zavoda za radioterapiju i onkologiju KBC- Rijeka, naglasile su važnost izobrazbe medicinskog osoblja te njihov odnos prema teškom pacijentu opisujući navedeno kroz svoj rad u Balint grupi (ishodišna točka, odnosno temeljno načelo Balintovih grupa teorijska je spoznaja i empirijska činjenica da optimalan psihološki odnos između zdravstvenih djelatnika i pacijenata značajno utječe na kvalitetu procesa liječenja). Izlaganje Ire Pavlović-Ružić intrigantnog naslova »Što kada za bolest više nema lijeka?« ukazalo je na ulogu obitelji i zajednice u provođenju palijativne skrbi te podrške bolesnicima u uznapredovalim ili terminalnim stadijima raka. Neizostavan dio interdisciplinarnog tima palijativne skrbi predstavljaju volonteri. Njihova predstavница iz društva »I moja ruka te čuva« Dragana Vrbat predstavila je auditoriju simpozija akcijski plan za provedbu projekta palijativne skrbi u zajednici. Završno predavanje navedene skupine, posvećeno opioidima u liječenju boli, održala je Renata Dobrila – Dintinjana iz KBC-a Rijeka.

Završna tematska cjelina posvećena je etičkim aspektima palijativne skrbi. Krućijalni je doprinos ovoj cjelini dao velečasni Piotr Krakowiak, Poljak koji djeluje u hospiciju »Hospice Gdansk«, opisujući duhovne i religijske aspekte hospicijske skrbi. Krakowiak je 2006. godine proglašen osobom godine u Poljskoj. Franjevački svjetovni red iz Mjesnog bratstva Trsat uputili su na vrijednost života i milosrdno djelovanje. Tereza Salapaj ukazala je svojim predavanjem na značenje poruka nesvjesnog u završnici životnog puta. Posljednje predavanje Stane Lovrić i Ivane Ožegović posvećeno je najintrigantnijem pitanju današnjice u pogledu palijativne medicine pod naslovom »Gdje i kako umrijeti u Hrvatskoj?«. Ukoliko želimo da taj čin bude dostojanstven i human, tada je razvoj pa-

lijativne skrbi jedino rješenje koje osigurava navedeno.

Rezimirajući zaključke i poruke izlaganja te kvalitetne rasprave proizašle iz tematskih cjelina možemo reći da je II. simpozij medicinskih sestara o palijativnoj skrbi dao kvalitetan stručni obol implementaciji pa-

lijativne skrbi u zdravstveni sustav Republike Hrvatske, s posebnim naglaskom na ulogu medicinske sestre kao nezamjenjivog člana interdisciplinarnog tima palijativne/hospicijske skrbi.

Morana Brkljačić